

Grenzenloos Gulpdal

De Gulp is een riviertje dat ontspringt in de heuvels bij Henri-Chapelle in Wallonië. Vervolgens stroomt het als een klein beekje door de Voerstreek in Vlaanderen. Bij Slenaken komt de Gulp Nederland binnen, en bij Gulpen mondt het water tenslotte uit in de Geul.

Het dal van de Gulp kent grote natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Karakteristiek zijn de bosrijke, vaak steile hellingen, de weilanden met oude hagen en de bijzondere bronmilieus en kleine bronbeekjes. In dit landschap is ruimte voor water; regenwater, bronwater en grondwater hebben hier hun natuurlijke plek en natuurlijke loop. Nu het agrarisch grondgebruik intensiever is geworden, vooral op de vlakkere delen, zijn de natuurwaarden afgenomen en daarmee het waterbergend vermogen van het landschap.

Meestal is de Gulp een lieflijk beekje. Maar soms verandert het in een woest kolkende waterstroom. De afgelopen 10 jaar kampte het Gulpdal met twee extreme overstromingen. Weggespoelde en beschadigde auto's, modderstromen die paden en wegen bedekten, waterschade voor bewoners, hotels en andere bedrijfspanden waren het gevolg. Met hoge kosten van dien. Naar verwachting zal zulk extreem weer door verandering van het klimaat vaker voorkomen.

Dit probleem kan opgelost worden door een divers palet aan maatregelen in het hele stroomgebied van de Gulp. Maatregelen van bron tot monding, bij de zijbeekjes, de hoofdstroom, in het dal, en van de helling tot boven op het plateau. Het zijn maatregelen die niet alleen de kans op overstromingen en modderstromen verminderen, maar ook oude cultuurhistorische structuren versterken en ruimte bieden aan bijzondere flora en fauna. Bovendien levert het een nog fraaier landschap op waar wandelaars en andere rustzoekers van kunnen genieten. Als we het water langer vasthouden daar waar het valt, zijn er stroomafwaarts minder ingrijpende maatregelen nodig.

ARK Natuurontwikkeling heeft een bedrag van twee miljoen euro beschikbaar voor het Gulpdal. Dit geld is afkomstig van de Nationale Postcode Loterij. Hiermee willen ARK, Staatsbosbeheer, Stichting IKL, Natagora en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren in samenwerking met lokale partners en de Waalse, Vlaamse en provinciale overheden maatregelen nemen. Waar mogelijk en nodig zullen we ook grond aankopen. Zo zullen we het natuurlijk waterbergend vermogen van het Gulpdal herstellen en behouden.

MAATREGELEN IN DE NATUUR

LANGS DE BEEK EN DE ZIJBEEKJES Hoe meer een beek kronkelt, hoe langer de loop, en hoe meer ruimte voor het water. Obstakels in de beek, zoals omgevallen bomen of beverdammen, helpen om de beek te laten meanderen. Ook zorgen ze door opstuwing dat de aangrenzende natuurgebieden overstroomd worden. Hier is volop ruimte voor het water. Daarom is het belangrijk om de natuurlijke beek te beschermen en waar mogelijk te herstellen, zodat bomen en bevers hun werk kunnen doen.

DALVLAKTE Hoe lager de natuurgronden langs de Gulp, hoe sneller ze overstroomd worden en hoe meer ruimte er is voor waterberging. Door lokaal de dalvlakte te verlagen, vergroten we de waterbergingscapaciteit en daarmee de veiligheid. In bestaande en nieuwe natuurgebieden willen we het beheer aanpassen zodat ruigtes en bosrijke vegetatie kunnen ontstaan. Dit remt de afvoer en houdt zelfs water vast.

HELLINGEN Op hellingen met natuurgraslanden gaan we op zoek naar oude, onnodige drainages en maken deze onklaar. Zo kan het water lang op de hellingen verblijven in plaats van meteen naar het dal te stromen. Ook planten we hagen, houtwallen en bos aan, en zorgen we door minder intensieve begrazing voor ruigere graslanden. Door de natuurlijke vegetatie wordt water langer vastgehouden.

MAATREGELEN IN EN LANGS LANDBOUWGBIEDEN In de landbouwgebieden willen we met agrariërs en de overheden werken aan het verminderen van de afstroom van water en modder vanaf de akkers. Dat kan bijvoorbeeld door de aanleg van grasstroken, hagen, houtwallen en kleine opvangbekkens. Tevens willen we de functie van kleine droogdalen in het landbouwgebied bij het opvangen van water en modder beschermen en versterken.

LOCATIES

Klingendal, Nederland

Dit gebied is grotendeels eigendom van Staatsbosbeheer.

- Aanplanten van hagen, struwelen, bos en bomen
- Opsporen en verwijderen van drainage
- Extensiveren van landgebruik ten behoeve van ruigte- en struweelontwikkeling
- Plaatsen van voorlichtingsbord
- Excursies

Pesakerdal, Nederland

Dit gebied is deels eigendom van Staatsbosbeheer en deels van particulieren/agrariërs.

- Aanplanten van bos, hagen en houtwallen
- Opsporen en verwijderen van drainage
- Bemiddelen bij subsidieregelingen voor onderhoud van hagen en houtwallen
- Aanleggen van grasstroken langs erosiegevoelige akkers
- Plaatsen van voorlichtingsbord
- Excursies

Gulperberg, Nederland

Dit gebied is eigendom van diverse eigenaren, onder andere gemeente Gulpen-Wittem, Natuurmonumenten, Limburgs Landschap en Staatsbosbeheer.

- Aanplanten van hagen, struwelen en bomen
- Ontwikkelen van wandelroute binnen wandelnetwerk
- Plaatsen van voorlichtingsbord
- Extensief begrazingsbeheer
- Excursies

Gulpdal (verspreid in Nederland)

Het gebied vanaf Slenaken tot de monding bij Gulpen is eigendom van onder andere Staatsbosbeheer, gemeente Gulpen-Wittem en particulieren.

- Aanplanten van hagen, hoogstamfruitbomen en houtwallen
- Bemiddelen bij subsidieregelingen voor onderhoud van hagen en houtwallen
- Aanleggen van grasstroken langs akkers
- Opsporen en verwijderen van drainage
- Verwerven van grond
- Excursies

Teuvenenberg e.o. (Vlaanderen)

De steile Teuvenenberg en het erboven gelegen plateau is eigendom van diverse particulieren, Agentschap voor Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij.

- Opsporen, verwijderen of aanpassen van drainage
- Aanplanten bomen en struiken
- Verwerven van grond
- Extensief begrazingsbeheer
- Plaatsen van voorlichtingsbord
- Excursies

Remersdaelerveld e.o. (Vlaanderen)

Dit gebied ligt op de flauwhellende westflank en is grotendeels in agrarisch eigendom en gebruik.

- Aanplanten van hagen, bomen en struiken
- Afsluiten van beheersovereenkomsten met landbouwers (proactieve aanpak)
- Aanleggen van erosie- en regenwaterbuffers met natuurwaarde
- Voorlichting geven aan agrariërs voor het nemen van natuurlijke bergingsmaatregelen
- Plaatsen van voorlichtingsbord
- Gebiedsgerichte aanpak voor bescherming en natuurontwikkeling van kleine zijdalen op westflank Gulp

Kasteelpark Sinnich (Vlaanderen)

Dit gebied is eigendom van een particulier.

- Haalbaarheidstudie, afstemming en planvorming met de grondeigenaar en overheid (ANB en Onroerend erfgoed) over het herstel/herlocalisering van de molenvijver
- Bodemonderzoek en vergunning
- Aanpassingen aan molenvijver uitvoeren

Bovenloop Gulp (Wallonië)

Dit gebied is grotendeels in eigendom van particulieren.

Enkele percelen zijn van Natagora.

- Samenwerken met particulieren
- Grond verwerven in kleine zijdalen, op Gulpoevers en aangrenzende helling
- Bodemonderzoek uitvoeren en vergunningen aanvragen
- Uitgraven en inrichten van laagten
- Grond ter plekke verwerken
- Aanplanten van bomen en struiken
- Plaatsen van voorlichtingsbord

BUSINESS CASE (WALLONIË)

ARK Natuurontwikkeling wil, in samenwerking met een geïnteresseerde agrariër laten zien dat het anders kan. Door het landgebruik te extensiveren en water te bergen draagt deze agrariër bij aan het herstel van publieke ecosystemendiensten als erosiebestrijding, waterveiligheid en droogtebestrijding.

We laten zien hoe deze ecosystemendiensten gefinancierd kunnen worden met publieke gelden. Ook ontwikkelen we samen met de agrariër aanvullende inkomsten uit ecotoerisme. Dit voorbeeld promoten we onder de andere agrariërs in de streek. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met één van de projectpartners.

SOORTEN Maatregelen ten behoeve van de kwaliteit en het waterbergende vermogen van het landschap hebben een gunstige invloed op allerlei bijzondere soorten. Door enkele aanvullende inspanningen willen we deze soorten een extra boost geven en onder de aandacht brengen.

ZALM EN FOREL In samenwerking met Sportvisserij Nederland en Visstand Beheer Commissie Geul en Zijkbenen werken we mee aan uitzetting van Atlantische zalm en beekforel. Twee vissoorten die symbool kunnen staan voor een gezonde, goed functionerende snelstromende Gulp.

ZWARTE OOIEVAAR Door het water in het dal van de Gulp meer ruimte te geven ontstaat er meer ruimte voor vissen en amfibieën. Deze plekken vormen belangrijke foerageerplekken voor de zwarte ooievaar. Deze soort kan in bestaande oude bossen zijn nest bouwen. In het project ondersteunen we de monitoring van deze soort door lokale vrijwilligers. De zwarte ooievaar is een ambassadeur voor een Gulp rijk aan vis, amfibieën en hellingbossen.

GRAUWE KLAUWIER EN HAZELMUIS Het boegbeeld van structuurrijke graslanden op hellingen en in dalen zijn de hazelmuis en grauwe klauwier. De aanplant van hagen en houtwallen en graslanden met extensieve begrazing geeft deze soorten meer geschikt leefgebied. Samen met lokale vrijwilligers gaan we de verspreiding van de hazelmuis en grauwe klauwier beter in beeld brengen.

VOORLICHTING EN EDUCATIE Het Gulpdal is een populair wandelgebied. Dat maakt het mogelijk om een groot aantal mensen te bereiken met ons verhaal. Informatiepanelen over de verbetering van de natuurwaarden en over het belang van natuurlijke waterberging vertellen de bezoekers waar we in het gebied mee bezig zijn. We ontwikkelen ook een nieuwe wandelroutekaart door de mooiste delen van het Gulpdal, waar bezoekers informatie krijgen over het gebied en het project. Bewoners en bezoekers betrekken we bij het project met excursies en lezingen, maar ook één op één aan de keukentafel.

Een andere beproefde aanpak is het opstarten van een educatief programma voor de basisscholen. Kinderen nemen we mee naar buiten, waar we ze laten zien, horen en voelen hoe dit project hun wereld mooier en duurzamer maakt.

Op de websites en social media van de projectpartners plaatsen we nieuwsberichten en we nemen journalisten van regionale en landelijke media mee het gebied in. Tenslotte ontwikkelen we posters, educatieve zoekkaarten, een expositie over het Gulpdal en videoclips over waterberging en natuur voor www.dwaalfilm.eu.

CONTACTGEGEVENS

Meer informatie kunt u krijgen via onderstaande partners.

Nederland: ARK Natuurontwikkeling, hettie.meertens@ark.eu

Vlaanderen: Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren,
Christel.Cornelissen@rlhv.be

Wallonië: Natagora, eric.leprince@natagora.be

COLOFON

SAMENSTELLING ARK Natuurontwikkeling **FOTOGRAFIE** Karsten Reiniers, Twan Teunissen en Frederik Santermans **ILLUSTRATIE** Jeroen Helmer/
ARK Natuurontwikkeling **VORMGEVING** Nicolet Pennekamp **DRUK** Drukkerij Nuth
JAAR 2018